

بررسی نیاز اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و

رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس

احمدرضا ورناسری^۱ فاطمه فهیم نیا^{۲*} سپیده فهیمی فر^۳

تاریخ دریافت ۱۳۹۹/۷/۲۵ تاریخ پذیرش ۱۳۹۹/۱۱/۱۰

چکیده

هدف: شناسایی اجزای نیاز اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تربیت مدرس

روش: پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های پیمایشی و توصیفی به شمار می‌آید. مدیر گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس به صورت سرشماری نمونه گیری شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود که بعد از تأیید روایی و پایایی بین نمونه آماری توزیع شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی از جمله آزمون ویلکاکسون استفاده به عمل آمد. **یافته‌ها:** مهم‌ترین انگیزه و هدف نیاز اطلاعاتی مدیران گروه آموزشی کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس به ترتیب در نیازهای آموزشی، علمی و پژوهشی و به اطلاعات مربوط به رویه‌ها و نحوه‌ی انجام کار است. همچنین مهم‌ترین منابع در تأمین نیازهای اطلاعاتی درون دانشگاهی مدیران آموزشی تجربه شخصی و نشست‌ها و جلسات و مشورت با دیگر همکاران است و مهم‌ترین منابع در تأمین نیازهای اطلاعاتی برون دانشگاهی مدیران آموزشی در هر دو دانشگاه اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی می‌باشد. میزان رضایت از منابع اطلاعاتی اعم از الکترونیکی و چاپی هر دو دانشگاه در حدود ۶۵ است.

اصالت اثر: تا کنون بررسی نیاز اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی در حوزه مدیریت اطلاعات انجام نپذیرفته است

واژه‌های کلیدی: نیاز اطلاعاتی، مدیر گروه آموزشی، شناسایی منابع اطلاعاتی، شناسایی مجرای تهیه و تامین اطلاعات

۱. مقدمه و بیان مسئله

^۱ دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

تهران ahmadrezavarnaseri@gmail.com

^۲ دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. fahimnia@ut.ac.ir

^۳ استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. sfahimifar@ut.ac.ir

امروزه اطلاعات یک منبع حیاتی برای پیشرفت علمی و اقتصادی در هر کشور محسوب گشته و اساس اقتدار در دنیای امروز چیزی جز اطلاعات و آگاهی نیست (قاضی سعیدی و همکاران، ۱۳۹۶). نیاز انسان به اطلاعات نامحدود است و اطلاعات را برای هدف‌های گوناگون در شکل‌های مختلف مورد جستجو و استفاده قرار می‌دهد. (محمدی و عبدالحسن زاده، ۱۳۸۶) اهمیت دسترسی به اطلاعات و نقش مؤثر آن بر توزیع قدرت در نظام بین‌المللی تا جایی است که پیش‌بینی می‌شود در آینده تحریم‌های مشتمل بر منع دسترسی به منابع اطلاعاتی، جایگزین تحریم‌های نظامی و اقتصادی کشورها گردد. در دانشگاه‌ها، «آموزش» و «پژوهش» دو کارکرد اصلی به شمار می‌روند که پرداختن به آن‌ها مستلزم بهره‌برداری صحیح از دانش و اطلاعات موجود است. از کارکردهای دانشگاه حفظ تولید اشاعه علوم و فنون در کار آموزش و پرورش، تفکر انسانی، علمی فکر کردن و حرفه‌ای عمل کردن در جریان آموزش در پرتو تعالیم انسان‌ساز مکتب اسلام است تا هم نیروهای متخصص موردنیاز حوزه‌های مختلف جامعه تربیت کند و هم توسعه علوم در جامعه نقش پیشرو داشته باشد چراکه ثمره فعالیت‌های مختلف این کانون‌های علم و دانش پی‌ریزی رفاه اجتماعی، اقتصادی و تربیت نسل متحول آینده است و این وظیفه بر عهده استادان و کسانی هست که در دانشگاه کار می‌کنند. (حسین پور، ۱۳۹۱)

هدف از تهیه و تولید اطلاعات، مرتفع ساختن نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان است، بنابراین می‌توان اطلاعات بهتری را با شناخت نیازهای اطلاعاتی کاربران به آنان عرضه نمود.

اکنون دسترسی به اطلاعات و استفاده مؤثر از آن برای تمام قشرهای جامعه به منزله اصلی اساسی در زندگی اجتماعی و حرفه‌ای به شمار می‌رود اطلاعات در واقع همچون خون در رگ‌های نظام آموزشی و تغذیه‌کننده سلول‌ها یا دانش‌پایه دانشجویان و اساتید می‌ماند. با گسترش دامنه تولید و عرضه اطلاعات، گرچه امکانات ارزشمند و نوین در اختیار استفاده‌کنندگان منابع اطلاعاتی قرار گرفته، آن‌ها را با چالش‌هایی در بهره‌مندی از اطلاعات موجود نیز روبرو کرده است (حکیم زاده، نقشینه و بی‌نیاز، ۱۳۹۴).

برخی پژوهشگران همچون نصیری پور، نو کاریزی و جعفری (۱۳۹۵) از گسترش روزافزون منابع اطلاعاتی، به‌عنوان یکی از چالش‌های بزرگ جوامع مختلف نام برده‌اند. همچنین اهمیت و مفید بودن اطلاعات را در توانایی دستیابی به نوع مناسب اطلاعات می‌دانند (معرفت و همکاران، ۱۳۹۷). نیازهای افراد به اطلاعات، روزبه‌روز بیشتر و متنوع‌تر می‌شود و مرتباً این نیاز تغییر می‌کند. به عقیده کرافورد برحسب نوع کار، سابقه، تجربه کاری، رشته تحصیلی و زمینه شغلی نیاز اطلاعاتی افراد متفاوت است. ویکری از صاحب‌نظران علم اطلاع‌رسانی معتقد است افراد مرتباً به اطلاعات نیاز دارند و کلیه فعالیت‌ها دارای نیاز اطلاعاتی است. این نیازها در نظام‌های اطلاعاتی با خدمات اطلاع‌رسانی، مراجعه به منابع رسمی اطلاعات یا از طریق مجراهای رسمی و غیررسمی اطلاعات برآورده خواهند شد. بنابراین از امور ضروری متخصصان اطلاع‌رسانی و نظام‌های اطلاعاتی بررسی نیازهای اطلاعاتی جامعه است، که سرعت و سهولت بیشتر به دسترسی منابع اطلاعاتی درست از پیامدهای آن است.

هر سازمان زنده نیازهایی دارد و شرط اصلی بقا و تکامل آن سازمان برآوردن این نیازها است. سازمان‌ها بیش از پیش به اطلاعات دقیق و درست برای ادامه کارآمد فرایند کاری خود و پیشبرد علمی مقاصد سازمان به منابع و اطلاعات معتبری که بتواند نیاز اطلاعاتی آن‌ها را مرتفع نماید، نیاز دارند؛ به عبارت دیگر هر فرد برای انجام کار خود به اطلاعاتی نیاز دارد و حالا اگر آن اطلاعات لازم کم یا ناکافی باشد، میزان کاستی یا عدم کفایت، همان نیاز اطلاعاتی است که فرد درگیر آن است (داور پناه، ۱۳۹۵). نیازهای اطلاعاتی به عنوان سائق و برانگیزاننده، کاربران را به نظام‌های گوناگون اطلاعات سوق می‌دهند. نیاز اطلاعاتی به نوعی به ارتقای دانش مرتبط است کسانی نیازمند اطلاعات هستند که به دنبال ارتقای دانش خود باشند کسانی خود را نیازمند اطلاعات می‌دانند که از سطح دانش خود آگاهی دارند اما مسئله موجود این است که نیاز اطلاعاتی همیشه شفاف نیست. (حسن زاده، ۱۳۹۷). از آنجایی که رسالت هر سازمان و مرکز اطلاع‌رسانی تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان است در صورتی که این سازمان‌ها شناخت درست و اساسی از این منابع مورد نیاز داشته باشند می‌توانند با تصمیم‌گیری درست از صرف هزینه‌های غیر ضروری و خریدهای نادرست کاسته و استفاده‌کنندگان را از دسترسی به اطلاعات آگاه کنند. نیاز اطلاعاتی به نیازی اشاره می‌کند که باید از خدمات اطلاع‌رسانی یا از مواد و منابع اطلاعاتی تأمین شود. در اینجا فرض شده که استفاده از اطلاعات، نتیجه برآورده شدن نیاز اطلاعاتی است. چون نیاز اطلاعاتی در ذهن کاربر است، مستقیماً مشاهده نخواهد شد و فقط با مشاهده ارقام اطلاعاتی مصرف شده یا پاسخ‌های سؤالات، قابل استنباط است. (تقی زاده، ۱۳۹۳)

به طور معمول در دانشگاه‌ها و مرکز آموزش عالی در هر گروه آموزشی یکی از اعضا هیئت علمی مسئولیت مدیریت گروه را بر عهده دارند. نیاز اطلاعاتی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی به دلیل انتشارات عظیم و تحقیقات بین‌رشته‌ای که در سطح آموزش عالی در حال ارتقاء هستند، پیچیده و مشکل ساز است. (زل، ۲۰۰۳) اعضای هیئت علمی در دستیابی به اهداف وسیع دانشگاه‌های تدریس، تحقیق و خدمات جامعه سهیم هستند و مرزهای دانش را از طریق تحقیق و انتشار گسترش می‌دهند اعضای هیئت علمی برای انجام کار خود به صورت مؤثر به اطلاعات نیاز دارند. شناسایی نیاز اطلاعاتی کار شگرف و پیچیده‌ای است. در میان سطوح مختلف مدیران دانشگاهی، نقش و اهمیت مدیران گروه‌های آموزشی در به سرانجام رساندن اهداف دانشگاه و تعالی علمی، پژوهشی و اخلاقی گروه‌ها و دانشکده‌ها کاملاً واضح است. مدیران گروه‌های آموزشی برای برنامه‌ریزی، مشاوره و تصمیم‌گیری نیاز به اطلاعات صحیح و روزآمد دارند. امروزه رشد تصاعدی و اهمیت حیاتی اطلاعات، لزوم صرفه‌جویی در وقت و هزینه جستجو کنندگان، لزوم دستیابی سریع، جامع و مانع به اطلاعات خاص مورد نیاز، از جمله مسائل مهمی است که اهمیت شناسایی منابع اطلاعاتی و شناسایی مجاری اصلی تهیه و تأمین اطلاعات مورد نیاز مدیران گروه‌های آموزشی دانشگاه‌ها را برای پیشبرد اهداف مدیریتی نشان می‌دهد. تطبیق نیاز به اطلاعات با منابع اطلاعاتی باید مبتنی بر ارزیابی دقیق نیاز اطلاعاتی باشد. استفاده از اطلاعات، استفاده از رفتار در جمع‌آوری اطلاعات، شکاف در تأمین

¹ Zell

اطلاعات و انواع نیازهای اطلاعاتی برای تأمین انواع استفاده، به کانون مطالعه حاضر تبدیل شده است. مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس نیز برای انجام وظایف شغلی خود به اطلاعاتی نیازمند هستند که دانشگاه‌ها مواظف می‌باشند که این اطلاعات مورد نیاز مدیر گروه‌ها را تأمین کنند. پژوهش حاضر به منظور خدمات مؤثر به نیاز اطلاعاتی این مدیر گروه‌های آموزشی انجام شده تا بدانیم مدیر گروه‌ها به چه اطلاعاتی نیاز دارند و چگونه این اطلاعات را به دست می‌آورند، با تأکید بر منابع چاپی و الکترونیکی که به عنوان ابزارهای جستجو اطلاعات می‌باشند.

پیشینه تحقیق

قاسمی و داورپناه (۱۳۹۵) به بررسی «نیازهای اطلاعاتی حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای اعضای هیئت علمی بر مبنای رویکرد تحلیل شناختی کار»، پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد اعضای هیئت علمی بیشترین نیازهای اطلاعاتی حرفه خود را نیازهای اطلاعاتی آموزشی و پژوهشی می‌دانند. اینترنت را مهم‌ترین منبع تأمین نیاز اطلاعاتی می‌دانند. پژوهش دیگر شاهسون، قیاسی (۱۳۹۲) به بررسی نیازهای اطلاعاتی مدیران مسئول نشریات ایران پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که پایگاه‌های اطلاعاتی پرکاربردترین منبع اطلاعاتی این مدیران است و کتابخانه در رفع نیازهای اطلاعاتی مدیران مسئول نشریات ایران در حد متوسطی می‌باشد. رضوانی و اسلامی (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان دانشکده جغرافیا دانشگاه تهران و نقش کتابخانه در تأمین این نیازها پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند استفاده از اینترنت و منابع الکترونیکی به عنوان منبع مهم در رفع نیاز اطلاعاتی بیان شده و نیازمند توجه به زیرساخت‌ها و خرید منابع الکترونیکی است. در پژوهشی دیگر مشایی، بیدکی، موسوی (۱۳۹۰) نیازهای اطلاعاتی هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید قلدوسی را بررسی کرده و به این نتیجه رسیدند که بیشترین استفاده از منابع اطلاعاتی اعضای هیئت علمی در زمینه پژوهشی هست و این اطلاعات را از کتابخانه و پایگاه‌های اطلاعاتی دریافت می‌کنند.

شاتی (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی ۱۶۴ نفر از اعضای هیئت علمی و ۳۲۸ نفر از دانشجویان دانشگاه چیتاگونگ بنگلادش پرداخت که به این نتیجه رسید که این اعضای هیئت علمی بیشترین اطلاعات خود را از منابعی مانند کاتالوگ، اینترنت و کتابخانه به دست می‌آورند و در مجموع ۶۰ درصد از پایگاه اطلاعاتی این دانشگاه راضی نیستند. اعضای هیئت علمی دانشگاه چیتاگونگ بیشترین نیاز اطلاعاتی خود در اطلاعات مربوط به برنامه ریزی‌های آموزشی و دانشجویان نیاز به اطلاعات مربوط به دروس می‌دانند. گانی (۲۰۱۹) به رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشکده‌های منطقه کشمیر پرداخته و به این نتیجه رسید که اینترنت و منابع دیجیتالی مهم‌ترین منبع جمع‌آوری اطلاعات

¹ Shathi,

² Ganie

آن‌ها هست. ابولین^۱ (۲۰۱۶) به بررسی نیازهای اطلاعاتی آموزشی ۱۳۵ نفر اعضای هیئت‌علمی دانشگاه عربستان پرداخته که به این نتیجه رسید که این اعضا هیئت‌علمی بیشترین نیازهای آموزشی مورد نیاز در زمینه تدریس به ترتیب (برنامه‌ریزی، آماده‌سازی، اجرای - استراتژی‌های تدریس - فناوری - منابع یادگیری - ارزیابی ارزیابی شاخص‌های عملکرد - خروجی یادگیری) و مهم‌ترین نیازهای آموزشی در زمینه تحقیقات علمی به ترتیب (اصول و اخلاق، مهارت‌های نوشتن گزارش‌های پژوهشی، تجزیه و تحلیل آماری داده‌های) تحقیق هست و همچنین از استانداردهای کیفیت و شاخص‌های عملکرد استفاده نمایند. شفائی و همکاران (۲۰۱۶) به بررسی ارزیابی نیازهای اطلاعاتی آموزشی ۸۸ نفر از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل پرداخت که به نتیجه رسیدند که این اعضای هیئت‌علمی مهم نیازهای آموزشی خود را نوشتن متون علمی به زبان انگلیسی، آشنایی دسترسی به مجلات آزاد فارسی و انگلیسی، داشتن امکاناتی برای آموزش، استفاده از نرم‌افزار آماری و کتابخانه دیجیتال، آشنایی با مهارت‌های رایانه‌ای و کمترین نیاز را در اطلاعاتی مانند حقوق بیماران و دانشجویان و آشنایی با قوانین و مقررات اداری می‌دانند. سرخل و خان^۲ (۲۰۱۵) بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی ۶۰۰ نفر از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌های کشاورزی بنگلادش پرداخت و به این نتیجه رسیدند که این اعضا مهم‌ترین نیازهای اطلاعاتی خود را نیازهای پژوهشی و درسی دانسته‌اند و همچنین مهم‌ترین منابع گردآوری اطلاعات را کتابخانه و سرچ در گوگل می‌دانند.

مصطفی^۳ (۲۰۱۳) به بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی ۲۳ نفر از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه دارالاحسان در بنگلادش پرداخت که به این نتیجه رسید که این اعضا هیئت‌علمی برای رسیدن به نیازهای اطلاعاتی خود کمتر از تجربه شخصی استفاده می‌کنند و بیشتر به جستجو در اینترنت (۵۶٪) علاقه نشان داده‌اند. و همچنین مهم‌ترین نیازها اطلاعاتی خود را در نیازهای پژوهشی و تدریس بیان کرده‌اند.

به‌طور کلی دانشگاه‌ها یکی از شاخص‌های اصلی پیشرفت یک کشور محسوب می‌شوند و می‌توانند موجبات رقابتی پویای یک کشور در منطقه و جهان باشند. بنابراین، تقویت نیازهای اطلاعاتی اعضای علمی دانشگاه‌ها و کیفیت آموزش عالی، می‌تواند اساس همکاری‌های علمی محلی، ملی، بین‌المللی و تقویت کشورها در رقابت‌های منطقه‌ای و جهانی باشد. انجام این پژوهش در زمینه نیازهای اطلاعاتی مدیران گروه از این بعد دارای اهمیت است که مدیران آموزشی بدون داشتن اطلاعات کافی و دانسته‌های مناسب قادر به پاسخگویی به وظایف خودشان نیستند. بنابراین چگونگی تأثیر شناخت نیازهای اطلاعاتی مدیران گروه‌های دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری جهت برنامه‌ریزی صحیح و تصمیم‌گیری درست در حوزه سیاست‌های آموزشی و پیشرفت آموزشی مسئله‌ای مهم و ضروری هست. تا به امروز نمونه مشابه این پژوهش که تمرکز اصلی آن بر نیازهای اطلاعاتی مدیر گروه‌های آموزشی باشد انجام نگرفته است اما با توجه به

^۱ Abouelenein

^۲ Sarkhel & Khan

^۳ Mostofa

بررسی نیاز اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی

این که مدیران گروه‌های آموزشی خود از اعضای هیئت علمی می‌باشند پیشینه‌های پژوهش بر اساس جامعه اعضای هیئت علمی جمع‌آوری شده است پژوهش حاضر با توجه به مباحث نظری و یافته‌های پژوهشی مذکور می‌کوشد به این پرسش پاسخ دهد که، نیازهای اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تربیت مدرس کدام‌اند؟

سؤالات فرعی

- ۱) اطلاعات موردنیاز مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس برای پیشبرد اهداف مدیریتی چه می‌باشند؟
- ۲) مجرای اصلی تهیه و تأمین اطلاعات موردنیاز مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس چه می‌باشند؟
- ۳) مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه‌های تهران و دانشگاه تربیت مدرس از منابع اطلاعاتی اعم از الکترونیکی و چاپی دانشگاه تهران و تربیت مدرس چقدر رضایت دارند؟

بنابراین هدف اصلی این پژوهش، شناسایی نیازهای اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تربیت مدرس هست. علاوه بر این اهداف فرعی پژوهش به شرح زیر دنبال می‌شود:

- ۱) شناسایی اطلاعات موردنیاز مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس برای پیشبرد اهداف مدیریتی.
- ۲) شناسایی مجرای اصلی تهیه و تأمین اطلاعات موردنیاز مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس.
- ۳) شناسایی میزان رضایت مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه‌های تهران و دانشگاه تربیت مدرس از منابع اطلاعاتی اعم از الکترونیکی و چاپی دانشگاه‌های تهران و تربیت مدرس

بر این اساس بررسی فرضیات زیر مدنظر می‌باشد:

- ۱) مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس از منابع درون دانشگاهی و برون دانشگاهی به یک‌میزان استفاده می‌کنند.
- ۲) مدیران گروه‌های آموزشی کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس از مجلات الکترونیکی بیشتر از منابع چاپی استفاده می‌کنند.
- ۳) مدیران گروه‌های آموزشی کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس از کتب چاپی بیشتر از کتاب‌های الکترونیکی استفاده می‌کنند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های پیمایشی و توصیفی به شمار می‌آید. جامعه آماری پژوهش متشکل از ۵۹ نفر مدیر گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران^۱ و دانشگاه تربیت مدرس هست. در این پژوهش به دلیل خاص بودن موضوع پژوهش نمونه‌گیری انجام نپذیرفت؛ بلکه یک سرشماری از همه مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تربیت مدرس است. پرسشنامه پژوهش شامل ۵ سؤال بسته (سؤال اول ۱۶ گویه با طیف لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد، سؤال دوم و سوم ۸ گویه‌ای و به ترتیب اولویت‌ها، سؤال چهارم ۲ گویه‌ای و سؤال پنجم ۶ گویه‌ای) بوده است. تحلیل نتایج با نرم‌افزار **spss** انجام شده است. روایی یا اعتبار پرسشنامه توسط اساتید دانشگاه تهران در گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی که بر موضوع اشراف داشتند ارائه و تأیید شد. پایایی متغیرهای اصلی پژوهش پیشرو از طریق معیار آلفای کرونباخ (۰/۸۷) به‌دست آمده است.

یافته‌ها

در این قسمت به بررسی یافته پژوهش می‌پردازیم.

سؤال اول: شناسایی اطلاعات موردنیاز مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس برای پیشبرد اهداف مدیریتی.

جدول ۱: نیازهای اطلاعاتی مدیران گروه‌های دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه

تربیت مدرس

معرفها	میانگین دانشگاه تهران	میانگین دانشگاه تربیت مدرس
قوانین و مقررات اداری دانشگاه	۴/۳۳	۴/۲۴
تشکیلات اداری موجود در دانشگاه	۴	۴/۲۰
مقررات آموزشی و پژوهشی	۴/۵۳	۴/۲۶
اطلاعات مربوط به رویه‌ها و نحوه‌ی انجام کار	۴/۲۸	۴/۴۷
اطلاعات تخصصی مربوط به حوزه کاری	۴/۲۵	۴/۲۱
اطلاعات مدیریتی (بودجه، امکانات، علمی و پژوهشی)	۳/۶۳	۳/۸۹
اطلاعات پرسنلی	۳/۶۲	۳/۵۸
اطلاعات مالی و حسابداری	۳/۱۳	۳/۳۷
آدرس و شماره تلفن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی	۳	۳/۲۶
ارتباط با اعضای هیئت علمی	۴/۳۵	۴/۲۱

^۱ دانشکده مدیریت، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشکده اقتصاد، دانشکده جغرافیا، دانشکده تربیت‌بدنی، دانشکده

بررسی نیاز اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی

معرفها	میانگین دانشگاه تهران	میانگین دانشگاه تربیت مدرس
ارتباط با دانشجویان	۴/۲۵	۴/۱۶
مشخصات هویتی دانشجویان	۳/۲۸	۳/۵۸
اطلاعات آموزشی و پژوهشی اساتید و دانشجویان	۳/۸۵	۳/۸۴
خدمات کتابخانه	۳/۸۳	۴
اطلاعات به‌دست‌آمده از طریق اینترنت	۳/۹۸	۲/۷۹
گزارش از پیشرفت‌های اعضای هیئت علمی	۳/۹۵	۳/۸۹

نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که میزان نیاز اطلاعاتی مدیران گروه‌های دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران به اطلاعات مقررات آموزشی و پژوهشی از سایر نیازها بیشتر است. ارتباط با اعضای هیئت علمی، قوانین و مقررات اداری دانشگاه، اطلاعات تخصصی مربوط به حوزه کاری و ارتباط با دانشجویان در اولویت‌های دوم تا پنجم داده‌شده و همچنین مدیران گروه‌های آموزشی در اطلاعات مدیریتی (بودجه، امکانات، علمی و پژوهشی (۳/۶۳)، اطلاعات پرسنلی (۳/۶۲)، مشخصات هویتی دانشجویان (۳/۲۸)، زمینه اطلاعات مالی و حسابداری (۳/۱۳)، آدرس و شماره تلفن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی (۳) کمترین احساس نیاز را پاسخ داده‌اند.

با توجه به نتایج نشان می‌دهد که میزان نیاز اطلاعاتی مدیران گروه‌های دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تربیت مدرس به اطلاعات مربوط به رویه‌ها و نحوه‌ی انجام کار (۴/۴۷) است و به ترتیب اطلاعات مقررات آموزشی پژوهشی (۴/۲۶)، قوانین و مقررات اداری دانشگاه (۴/۲۴)، اطلاعات تخصصی مربوط به حوزه کاری (۴/۲۱)، ارتباط با اعضای هیئت علمی (۴/۲۱) اولویت دوم تا پنجم نیازهای اطلاعاتی خود دانسته‌اند. همچنین این مدیران گروه آموزشی به اطلاعات مشخصات هویتی دانشجویان (۳/۵۸)، اطلاعات پرسنلی (۳/۵۸)، اطلاعات مالی و حسابداری (۳/۳۷)، آدرس و شماره تلفن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی (۳/۲۶)، اطلاعات به‌دست‌آمده از طریق اینترنت (۲/۷۹) کمترین نیاز را پاسخ داده‌اند.

سؤال دوم: مجرای اصلی تهیه و تأمین اطلاعات موردنیاز مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس

جدول شماره ۲- مجرای اصلی تهیه و تأمین اطلاعات درون دانشگاهی تهران و دانشگاه تربیت مدرس. کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس.

اولویت‌ها	منابع درون دانشگاهی تهران	پاسخگویی فراوانی (درصد)	منابع درون دانشگاهی تربیت مدرس	پاسخگویی فراوانی (درصد)
اولویت اول	اینترنت	(۴۷/۵)۱۹	اینترنت	(۴۷/۴)۹
اولویت دوم	پایگاه‌های اطلاعاتی	(۴۵)۱۸	پایگاه‌های اطلاعاتی	(۵۲)۱۰
اولویت سوم	نشریات	(۴۷/۵)۱۹	تماس با سایر سازمان‌ها	(۲۶/۳)۵

تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، دوره ۵۴، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۹

اولویت‌ها	منابع درون دانشگاهی	پاسخگویی دانشگاه تهران	منابع درون دانشگاهی	پاسخگویی دانشگاه تربیت مدرس
اولویت چهارم	مکاتبات سایر سازمان‌ها	۸ (۲۰)	نشریات	۹ (۴۷/۴)
اولویت پنجم	کتابخانه‌های سایر مراکز	۸ (۲۰)	مکاتبات سایر سازمان‌ها	۷ (۳۶)
اولویت ششم	تماس با سایر سازمان‌ها	۷ (۱۷/۵)	کتابخانه‌های سایر مراکز	۶ (۳۱/۱)
اولویت هفتم	برنامه‌های رادیو تلویزیون	۶ (۱۵)	کاتالوگ‌های آموزشی	۶ (۳۱/۱)
اولویت هشتم	کاتالوگ‌های آموزشی	۵ (۱۵)	برنامه‌های رادیو تلویزیون	۹ (۴۷)

با توجه به نتایج جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که مدیران گروه‌های دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران اولویت‌بندی منابع اطلاعاتی درون دانشگاهی به ترتیب: تجربه شخصی، گفتگو مشاوره با همکاران، جلسات و نشست‌ها اطلاعیه‌های دانشگاهی، آیین‌نامه‌ها و بخش‌نامه‌ها، کتابخانه، سمینار و کارگاه‌های آموزشی علاقه بیشتری نشان داده‌اند. با توجه به نتایج جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که مجرای اصلی تهیه و تأمین اطلاعاتی درون دانشگاهی مدیران گروه‌های دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تربیت مدرس به ترتیب: تجربه شخصی، نشست‌ها و جلسات، مشاوره با همکاران، آیین‌نامه‌ها و بخش‌نامه‌ها، کتابخانه، اطلاعیه دانشگاه، کارگاه‌های آموزشی، سمینارها و همایش‌ها می‌باشند. جدول شماره ۳- مجرای اصلی تهیه و تأمین اطلاعات برون دانشگاهی مورد نیاز مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس

اولویت‌ها	منابع برون دانشگاهی تهران	پاسخگویی دانشگاه تهران	منابع برون دانشگاهی تربیت مدرس	پاسخگویی دانشگاه تربیت مدرس
		فراوانی (درصد)		فراوانی (درصد)
اولویت اول	اینترنت	۱۹ (۴۷/۵)	اینترنت	۹ (۴۷/۴)
اولویت دوم	پایگاه‌های اطلاعاتی	۱۸ (۴۵)	پایگاه‌های اطلاعاتی	۱۰ (۵۲)
اولویت سوم	نشریات	۱۹ (۴۷/۵)	تماس با سایر سازمان‌ها	۵ (۲۶/۳)
اولویت چهارم	مکاتبات سازمان‌ها	۸ (۲۰)	نشریات	۹ (۴۷/۴)
اولویت پنجم	کتابخانه‌های سایر مراکز	۸ (۲۰)	مکاتبات سایر سازمان‌ها	۷ (۳۶)

اولویت‌ها	منابع برون دانشگاهی تهران	پاسخگویی برون دانشگاهی تهران	منابع برون دانشگاهی تهران	پاسخگویی برون دانشگاهی تهران
	تماس با سایر سازمان‌ها	فرآوانی (درصد)	کتابخانه‌های سایر مراکز	فرآوانی (درصد)
اولویت ششم	برنامه‌های رادیوتلوویزیون	(۱۷/۵)۷	کتابخانه‌های سایر مراکز	(۳۱/۱)۶
اولویت هفتم	کاتالوگ‌های آموزشی	(۱۵)۶	کاتالوگ‌های آموزشی	(۳۱/۱)۶
اولویت هشتم	کاتالوگ‌های آموزشی	(۱۵)۵	برنامه‌های رادیوتلوویزیون	(۴۷)۹

با توجه به جدول شماره ۳. مجراهای اصلی تهیه و تأمین اطلاعات برون دانشگاهی مدیران گروه‌های آموزشی کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران بر اساس اولویت به ترتیب اول تا هشتم شامل: اینترنت، پایگاه‌های اطلاعاتی، نشریات، مکاتبات سایر سازمان‌ها، کتابخانه‌های سایر مراکز، تماس با سایر سازمان‌ها، برنامه‌های رادیوتلوویزیون و کاتالوگ آموزشی می‌باشند.

و مجراهای اصلی تهیه و تأمین اطلاعات برون دانشگاهی مدیران گروه‌های آموزشی کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تربیت مدرس بر اساس اولویت به ترتیب اول تا هشتم شامل: اینترنت، پایگاه‌های اطلاعاتی، تماس با سایر سازمان‌ها، نشریات، مکاتبات سایر ادارات، کتابخانه‌های سایر مراکز، کاتالوگ‌های آموزشی، برنامه‌های رادیوتلوویزیون می‌باشند.

سؤال سوم: منابع اطلاعاتی اعم از الکترونیکی و چاپی دانشگاه تهران برای پاسخ‌گویی به نیازهای مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس جدول شماره ۴. میزان رضایت مدیر گروه‌های دانشگاه تهران و تربیت مدرس از منابع چاپی و الکترونیکی

رضایت از منابع چاپی و الکترونیکی	میزان درصد دانشگاه تهران	میزان درصد دانشگاه تربیت مدرس
بله	۶۴	۶۵
خیر	۳۶	۳۵

یافته‌های جدول ۴. رضایت‌مندی منابع چاپی و الکترونیکی نشان می‌دهد که منابع اطلاعاتی اعم از الکترونیکی و چاپی دانشگاه تهران تا ۶۵ درصد توانسته‌اند نیازهای اطلاعاتی مدیران دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه را برطرف نمایند و تنها ۳۵ درصد از پاسخگویان معتقد بودند که این منابع کافی نمی‌باشند.

یافته‌های جدول ۴. رضایت‌مندی منابع چاپی و الکترونیکی نشان می‌دهد که منابع اطلاعاتی اعم از الکترونیکی و چاپی دانشگاه تربیت مدرس تا ۶۴ درصد توانسته‌اند نیازهای اطلاعاتی مدیران دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری این دانشگاه را برطرف نمایند و تنها ۳۶ درصد از پاسخگویان معتقد بودند که این منابع کافی نمی‌باشند.

جدول شماره ۵. میزان استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی مدیران گروه‌های آموزشی

منابع اطلاعاتی	میزان استفاده	درصد استفاده (دانشگاه تهران)	درصد استفاده (تربیت مدرس)	منابع اطلاعاتی	درصد استفاده (دانشگاه تهران)	درصد استفاده (تربیت مدرس)	درصد استفاده (دانشگاه تهران)	درصد استفاده (تربیت مدرس)
مجلات	۱۰۰-۷۵	۲۳/۱	۵/۳	مجلات	۱۰۰-۷۵	۳۸/۵	۲۶/۳	۲۶/۳
چاپی	۷۵-۵۰	۵۷/۷	۳۶/۸	الکترونیکی	۷۵-۵۰	۵۰	۴۷/۴	۴۷/۴
	۵۰-۲۵	۱۵/۴	۲۶/۳		۵۰-۲۵	۱۱/۵	۲۱	۲۱
	۲۵	۳/۸	۳۱/۶	زیر ۲۵	۲۵	۰	۵/۳	۵/۳
کتاب چاپی	۱۰۰-۷۵	۱۵/۴	۱۰/۵	کتاب	۱۰۰-۷۵	۱۹/۲	۲۶/۳	۲۶/۳
	۷۵-۵۰	۵۳/۸	۴۲/۱	الکترونیکی	۷۵-۵۰	۵۷/۷	۴۲/۱	۴۲/۱
	۵۰-۲۵	۳۰/۸	۱۵/۸		۵۰-۲۵	۲۳/۱	۱۵/۸	۱۵/۸
	۲۵	۰	۳۱/۶	زیر ۲۵	۲۵	۰	۱۵/۸	۱۵/۸
چندرسانه‌ای	۱۰۰-۷۵	۱۱/۵	۵/۳	صوتی	۱۰۰-۷۵	۴/۲	۵/۳	۵/۳
	۷۵-۵۰	۴۶/۲	۳۶/۸		۷۵-۵۰	۱۵/۹	۵/۲	۵/۲
	۵۰-۲۵	۴۳/۶	۲۶/۳		۵۰-۲۵	۶۰/۶	۱۵/۸	۱۵/۸
	۲۵	۷/۷	۳۱/۶	زیر ۲۵	۲۵	۱۹/۳	۷۳/۷	۷۳/۷

نتایج جدول شماره ۵. مدیران دانشگاه تهران نشان می‌دهد ۸۰/۹ این مدیران استفاده بین ۱۰۰-۵۰ درصدی از مجلات چاپی دارند همچنین ۱۹/۱ استفاده کمتر از پنجاه درصدی دارند. حدود ۸۸/۵ این مدیران از مجلات الکترونیکی دانشگاه تهران استفاده بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند. و ۱۱/۵ استفاده کمتر از پنجاه درصدی دارند. همچنین ۶۹/۲ استفاده از کتب چاپی بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند و ۳۰/۸ مدیران زیر پنجاه درصدی استفاده می‌کنند. ۷۷/۶ استفاده از کتب الکترونیکی بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند و ۲۳/۱ استفاده کمتر از پنجاه درصدی دارند. ۵۷/۷ استفاده از منابع چندرسانه‌ای را بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند و همچنین ۵۱/۳ کمتر از پنجاه درصد استفاده دارند. ۲۱/۱ استفاده از منابع صوتی را بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند و ۷۹/۹ استفاده کمتر از پنجاه درصد را دارند.

نتایج جدول شماره ۵. مدیران تربیت مدرس نشان می‌دهد ۴۲/۱ این مدیران استفاده بین ۱۰۰-۵۰ درصدی از مجلات چاپی دارند همچنین ۶۷/۱ کمترین استفاده را از این منابع اطلاعاتی دارند. حدود ۷۳/۷ این مدیران از مجلات الکترونیکی دانشگاه استفاده بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند. و ۲۶/۳ کمتر از پنجاه درصد استفاده دارند. همچنین ۵۲/۶ استفاده از کتب چاپی بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند و ۴۷/۴ مدیران زیر پنجاه درصد استفاده می‌کنند. ۶۸/۴ استفاده از کتب الکترونیکی بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند و ۳۱/۶ استفاده کمتر از پنجاه درصدی دارند. ۴۲/۱ استفاده از منابع چندرسانه‌ای را بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند و همچنین ۵۷/۹ کمتر از پنجاه درصد استفاده دارند. ۱۰/۵ استفاده از منابع صوتی را بین ۱۰۰-۵۰ درصدی دارند و ۸۹/۵ استفاده کمتر از پنجاه درصد را دارند.

فرضیه اول

مدیران گروه‌های آموزشی دانشکده‌های کمیسیون‌های علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس از منابع درون دانشگاهی و برون دانشگاهی به یک میزان استفاده می‌کنند.

بررسی نیاز اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی

جدول ۶- رتبه‌های آزمون ویلکاکسون میزان استفاده از منابع درون دانشگاهی و برون دانشگاهی

رتبه‌ها	مجموعه	میانگین رتبه‌ها	تعداد	
	۱۹۲.۰۰	۲۴.۰۰	۸ ^a	رتبه‌های منفی
	۸۴۳.۰۰	۲۲.۷۸	۳۷ ^b	رتبه‌های مثبت
			۱۳ ^c	رتبه‌های برابر
			۵۸	کل

جدول ۷- آزمون ویلکاکسون

درون دانشگاهی - برون دانشگاهی

آماره آزمون	-۳.۹۲۸ ^b
سطح معناداری	.۰۰۰

در تفسیر نتایج آزمون ویلکاکسون برای این که پی ببریم آیا تفاوتی بین میزان استفاده از منابع درون دانشگاهی و برون دانشگاهی برای این مدیران است یا خیر از جدول آزمون ویلکاکسون استفاده می‌کنیم. با توجه نمره (۳/۸۲۹Z-) کمتر از سطح معنی یعنی ۰/۰۵ می‌باشد و نشان‌دهنده تفاوت معنی‌دار بین میزان استفاده منابع درون دانشگاه و برون دانشگاهی می‌باشد. علاوه بر تعیین معنی‌داری تفاوت یا عدم تفاوت می‌توان میزان متفاوت بودن آن‌ها را به دست بیاوریم (جدول رتبه‌ها) با توجه به این که رتبه‌های مثبت برون دانشگاهی بیشتر است در نتیجه مدیران بیشتر از منابع برون دانشگاهی نسبت به درون دانشگاه استفاده می‌کنند. فرضیه دوم

مدیران گروه‌های آموزشی کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس از مجلات الکترونیکی بیشتر از منابع چاپی استفاده می‌کنند.

جدول ۸- رتبه‌های آزمون ویلکاکسون میزان استفاده از مجلات الکترونیکی و مجلات چاپی

رتبه‌ها	مجموعه رتبه‌ها	میانگین رتبه‌ها	تعداد	
	۱۶۹.۰۰	۱۰.۵۶	۱۶ ^a	رتبه‌های منفی
	۲۱.۰۰	۷.۰۰	۳ ^b	رتبه‌های مثبت
			۲۶ ^c	رتبه‌های برابر
			۴۵	کل

جدول ۹- آزمون ویلکاکسون

مجلات الکترونیکی-مجلات چاپی	
آماره آزمون	-3.097 ^b
سطح معناداری	.002

در تفسیر نتایج آزمون ویلکاکسون برای این که پی ببریم آیا تفاوتی بین میزان استفاده از مجلات الکترونیکی و مجلات چاپی برای این مدیران است یا خیر از جدول آزمون ویلکاکسون استفاده می‌کنیم. با توجه نمره (۳,۰۹۷-) کمتر از سطح معنی یعنی ۰/۰۵ می‌باشد و نشان‌دهنده تفاوت معنی دار بین میزان استفاده منابع درون دانشگاه و برون دانشگاهی می‌باشد. علاوه بر تعیین معنی‌داری تفاوت یا عدم تفاوت می‌توان میزان متفاوت بودن آن‌ها را به دست بیاوریم (جدول رتبه‌ها) با توجه به این که رتبه‌های مثبت مجلات الکترونیکی بیشتر است در نتیجه مدیران بیشتر از مجلات الکترونیکی نسبت به مجلات چاپی استفاده می‌کنند. فرضیه سوم

مدیران گروه‌های آموزشی کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس از کتب چاپی بیشتر از کتاب‌های الکترونیکی استفاده می‌کنند.

جدول ۱۰- رتبه‌های آزمون ویلکاکسون میزان استفاده از کتاب الکترونیکی - کتاب چاپی

مجموعه رتبه‌ها	میانگین رتبه‌ها	تعداد		
۹۶,۰۰	۸,۷۳	۱۱d	رتبه‌های منفی	کتاب چاپی -
۲۴,۰۰	۶,۰۰	۴e	رتبه‌های مثبت	کتاب الکترونیکی
		۳۰f	رتبه‌های برابر	
		۴۵	کل	

جدول ۱۱- آزمون ویلکاکسون

کتاب الکترونیکی - کتاب چاپی	
آماره آزمون	-۲.۱۴۴b
سطح معناداری	.۰۳۲

در تفسیر نتایج آزمون ویلکاکسون برای این که پی ببریم آیا تفاوتی بین میزان استفاده از کتب الکترونیکی و کتب چاپی برای این مدیران است یا خیر از جدول استفاده می‌کنیم. با توجه نمره (۲/۱۴۴-) کمتر از سطح

معنی یعنی ۰/۰۵ می‌باشد و نشان‌دهنده تفاوت معنی‌دار بین میزان استفاده کتب الکترونیکی و کتب چاپی می‌باشد. علاوه بر تعیین معنی‌داری تفاوت یا عدم تفاوت می‌توان میزان متفاوت بودن آن‌ها را به دست بیاوریم (جدول رتبه‌ها) با توجه به این که رتبه‌های مثبت کتب چاپی بیشتر است در نتیجه مدیران بیشتر از کتب چاپی نسبت به کتب الکترونیکی استفاده می‌کنند

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌ها، جامعه مورد بررسی، مهم‌ترین انگیزه و هدف نیازهای اطلاعاتی مدیران گروه آموزشی کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس را به ترتیب در نیازهای آموزشی، علمی و پژوهشی و به اطلاعات مربوط به رویه‌ها و نحوه‌ی انجام کار نشان می‌دهد. با توجه به اینکه انگیز نیاز اطلاعاتی بر منابع درخواستی تأثیر دارد، دانشگاه‌ها باید نسبت به تهیه مواد و منابع اطلاعاتی متناسب با نیازهای آموزشی اساتید اقدام کنند و از آنجایی که اطلاعات در زمینه برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نقش محوری دارد، دقت بیشتری در تأمین این منابع آموزشی، علمی و پژوهشی نیاز است. نداووزی و همکاران (۲۰۰۸)، رویینا باهاتی (۲۰۰۹)، مصطفی (۲۰۱۳)، شفائی و همکاران (۲۰۱۶)، ابوللین (۲۰۱۶) و شاتی (۲۰۱۹) در خارج از کشور و بشیری (۱۳۸۶) و دیلمقانی (۱۳۷۵) مشایی، بیدکی، موسوی (۱۳۹۰) و قاسمی و داورپناه (۱۳۹۵) در داخل کشور مهم‌ترین نیازهای اعضای هیئت‌علمی را نیازهای پژوهشی آموزشی می‌دانند. بنابراین با توجه با نتایج به‌دست آمده از نیازهای اطلاعاتی مدیر گروه‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران، این جامعه همانند پیشینه پژوهش نیازهای پژوهشی و آموزشی را مهم‌ترین نیازهای خود انتخاب کرده‌اند و این نشان‌دهنده ضرورت زیاد و تأثیرگذاری بالای این نیازها هست. بنابراین برآورده کردن این نیازهای اطلاعاتی می‌توانند در انجام وظیفه حرفه‌ای و سطح کیفی مدیر گروه‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای داشته باشند. و در پژوهشی که رضوانی و اسلامی (۱۳۹۱) برای جامعه‌ای غیر از هیئت‌علمی (نیازهای اطلاعاتی دانشجویان) انجام داده‌اند، دانشجویان همانند اعضای هیئت‌علمی به نیازهای پژوهشی و علمی نیاز بیشتری نشان داده‌اند، این موضوع به‌نوعی ناشی از اجباری که برای انجام وظایف درسی و تحقیقاتی هست. در پژوهش معرف زاده و صادقی نسب (۱۳۹۰) که جامعه آن دبیران هست مهم‌ترین هدف از تأمین نیاز اطلاعاتی را بالا بردن اطلاعات عمومی ذکر کرده‌اند. همچنین رویه‌ها، روش‌ها از آن نوع برنامه‌هایی هستند که معمولاً مدیران گروه‌های آموزشی به‌صورت جاری و در بلندمدت، به‌صورت روش‌های استاندارد در رابطه با شرایط و اوضاع قابل پیش‌بینی یا تکراری از آن‌ها استفاده می‌کنند. با توجه با اینکه مهم‌ترین اولویت مدیران گروه علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تربیت مدرس اطلاعات مربوط به رویه‌ها و نحوه‌ی انجام کار می‌باشد می‌توان اظهار نمود که اگر رویه‌ها به‌خوبی نوشته شده باشند، تأثیر مهمی بر پیشبرد اهداف مدیریتی خواهند گذاشت. در صورتی که رویه‌ها به‌طور واضح و مناسبی نوشته شده باشند، می‌توانند به بهتر شدن عملکرد سیستم‌ها و افراد کمک کنند. اگر مدیران گروه‌های آموزشی بدانند که باید چه کاری را کی و چگونه انجام دهند، موجب می‌شود ناامیدی در اهداف آموزشی و پژوهشی کاهش یافته و به شکل قابل توجهی در صرف زمان و انرژی صرفه‌جویی ایجاد شود متأسفانه سابقه پژوهشی در ارتباط با این یافته در

بین مطالعات داخلی و خارجی وجود ندارد. مدیران گروه‌های دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و تربیت مدرس در زمینه آدرس و شماره تلفن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کمترین احساس نیاز را دارند. در مورد این یافته می‌توان گفت با توجه به گسترش رسانه‌های ارتباطی مانند اینترنت و شبکه‌های اجتماعی این موضوع طبیعی به نظر می‌رسد.

در این پژوهش مهم‌ترین منابع در تأمین نیازهای اطلاعاتی درون دانشگاهی مدیران آموزشی تجربه شخصی و نشست‌ها و جلسات و مشورت با دیگر همکاران است که می‌تواند اهمیت مدیریت دانش در دست‌یابی به اطلاعات و توانمندسازی مدیران برای برنامه‌ریزی و نیل به اهداف سازمانی نشان دهد و دانشگاه می‌تواند ایجاد فضایی مناسب و بدون دغدغه ذهنی برای این مدیران محیطی را ایجاد کند که با استفاده از مدیریت دانش خود در ارتقای سطح علمی دانشگاه کوشا تر و ارزشمندتر باشند. این پژوهش همانند پژوهش باهاتی (۲۰۰۹) (نیازهای اطلاعاتی اعضای هیئت علمی دانشگاه اسلامی بهاولپور پاکستان) از کتابخانه استفاده کمتری شده، این امر شاید به خاطر عدم روزآمدسازی کتب و عدم اطلاع‌رسانی کتابخانه از منابع موجود باشد. از نقش‌های مهم مدیر گروه آموزشی نقش نمایندگی است که در این نقش مدیر گروه در جلسات دانشگاه و کمیته‌های مختلف به نمایندگی از گروه شرکت می‌کند؛ همچنین برگزاری جلسات و مشاوره با اهل فن و کسب نظریه‌های بهتر از طریق تبادل اندیشه از ابزارهای مفید در مدیریت گروه‌های آموزشی است. نشست‌های مختلف و تشکیل جلسات نه تنها منجر به تبادل اطلاعات و اتخاذ تصمیمات مطلوب می‌شود بلکه تا اندازه زیادی به بهبود ارتباطات و درک متقابل مدیران گروه‌ها از همدیگر نیز کمک می‌کند. متأسفانه در ارتباط با ارزیابی و یا اثربخشی تشکیل جلسات و نشست‌های مدیران گروه‌های آموزشی تاکنون پژوهشی انجام نشده است.

همچنین مهم‌ترین منابع در تأمین نیازهای اطلاعاتی برون دانشگاهی مدیران آموزشی در هر دو دانشگاه اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی هست. این نتایج با پژوهش‌های شاهسون و قیاسی (۱۳۹۰)، کیانی خوزستانی، فامیل روحانی و نصیرنژاد (۱۳۹۰)، قاسمی و داورپناه (۱۳۹۵)، تانوسکودی (۲۰۱۲)، مصطفی (۲۰۱۳)، گانی (۲۰۱۹)، شاتی (۲۰۱۹) مطابقت دارد. اینترنت دسترسی به منابع نامحدودی از اطلاعات را فراهم می‌کند با توجه به یافته‌ها این پژوهش و پژوهش‌های پیشین استفاده از اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی نشان‌دهنده افزایش منابع الکترونیکی و گسترش روزافزون اطلاعات در تأمین نیازهای اطلاعاتی هست که نیازمند توجه جدی به زیرساخت‌ها و منابع اطلاع‌رسانی است و همچنین مدیران با استفاده از اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی می‌توانند به جهان اطلاعات ارتباط برقرار کنند تا با دسترسی آسان و سریع به اطلاعات مورد نیاز، در وقت خود صرفه‌جویی کنند. و در پژوهشی آرمان (۲۰۱۲) در زمینه نیاز اطلاعاتی زنان بنگلادش انجام داده نتیجه عکس داده و زنان از اینترنت استفاده کمی دارند و منبع اطلاعاتی آن‌ها تلویزیون و رادیو می‌باشد این می‌تواند به دلیل جامعه آماری پژوهش یا سطح اقتصادی زنان باشد. در یافته‌های بشیری (۱۳۸۸) اینترنت بعد

¹ Arman

بررسی نیاز اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی

از نشریات اولویت دوم را در تأمین نیاز اطلاعاتی به خود اختصاص داد. این نتیجه با نتایج پژوهش ستاری (۱۳۸۵) که در آن مهم‌ترین منابع کسب اطلاعات برای مراجعان استانی بعد از کتاب، اینترنت می‌داند منطبق است. و همچنین در این پژوهش اطلاعات تلویزیون و رادیو جز کمترین منبع دریافت برون دانشگاهی می‌باشد و با توجه به جامعه علمی پژوهش حاضر این اتفاق امری طبیعی می‌باشد که مدیران گروه‌های آموزشی کمتر به این نوع منبع اطلاعاتی علاقه نشان دهند و می‌توان این نوع منبع اطلاعاتی را جز اطلاعات روزمره و همگانی دانست.

ارائه خدمات چاپی و الکترونیکی از هدف اصلی هر دانشگاهی می‌باشد به منظور خدمت‌رسانی به کاربران با سیستم‌های اطلاعاتی فناوری پیشرفته و ایجاد جامعه دانشگاهی باسواد اطلاعاتی، در راستای رسالت سازمان در تولید اعضای هیئت علمی و دانشجویان باکیفیت است. یافته‌ها نشان می‌دهد که در حدود ۶۵ درصد از مدیران آموزشی کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری از منابع اطلاعاتی اعم از الکترونیکی و چاپی هر دو دانشگاه راضی هستند همچنین دانشگاه می‌تواند با افزایش منابع چاپی و الکترونیکی و دسترسی به هنگام به اطلاعات، میزان رضایتمندی بالاتری را برای این مدیران داشته باشد. در همین راستا که این مدیران آموزشی از مجلات الکترونیکی استفاده بیشتری می‌کنند. باعتبار بخشیدن و دسترسی به مجلات الکترونیکی مدیران می‌توانند نیاز اطلاعاتی خود را تأمین کرده و ضریب تأثیر آن را در سطح علمی و آموزشی بیشتر نمایان شود. نتایج این قسمت پژوهش با پژوهش‌های اعظمی و داور پناه (۱۳۹۲) و گانی (۲۰۱۹) مطابقت دارد.

توصیه می‌شود در پژوهش جداگانه به بررسی نیازهای اطلاعاتی برطرف نشده مدیران گروه‌های دانشکده‌های کمیسیون علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس پرداخته شود و کاستی‌هایی که وجود دارد را برطرف نمایند. همچنین تأثیر نشست‌های مختلف و تشکیل جلسات همچنین تأثیر اطلاع از رویه‌ها و نحوه انجام کار در نیازهای اطلاعاتی مدیران گروه‌های آموزشی دانشگاه‌ها بررسی شود.

منابع

- آذرنگ، عبدالحسین؛ عینی، اکرم (۱۳۸۳) بررسی نیازهای اطلاعاتی مدیران و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش وزارت آموزش و پرورش. فصلنامه کتاب، ۱۵(۲).
- قاسمی، سمانه؛ داورپناه، محمدرضا (۱۳۹۵). بررسی نیازهای اطلاعاتی حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها بر مبنای رویکرد تحلیل شناختی کار: مطالعه موردی، دانشگاه فردوسی مشهد. پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی؛ ۱۶(۱)، ص ۲۰۲-۱۸۶.
- قاضی سعیدی مرجان، مقیمی عراقی ساسان، بابادی شادی. تعیین عناصر اطلاعاتی و مجموعه‌ی حداقل داده‌های مورد نیاز جهت ایجاد پرونده الکترونیک تحت وب بیماران مبتلا به گلوکوم. پی‌اورد سلامت. ۱۳۹۶؛ ۱۱ (۶): ۶۸۴-۶۷۵
- جیل، نصیب سینگ و دباس، ک. سی. (۱۳۸۲). جامعه اطلاعات و چالش‌های فراروی آن. ترجمه عبدالحمید معرف زاده. اطلاع‌شناسی. سال اول. شماره ۲. ص ۱۹۲-۱۸۱
- حکیم زاده، نقشینه و بی نیاز، ۱۳۹۴. بررسی رابطه سواد اطلاعاتی با خودکار آمدی رایانه و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، ۱۶۸- دوره ۴۹، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۴، ص ۱۵۳.

تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، دوره ۵۴، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۹

- اعظمی محمد، داور پناه محمدرضا. نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی در ایران: بررسی متون و مطالعات انجام شده. ۱۳۹۲؛ ۱(۱): ۶۵-۷۹.
- داور پناه، محمدرضا. (۱۳۹۵) ارتباط علمی: نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی. دبیرش: تهران
- ستاری، بهزاد؛ جواهری، مریم (۱۳۸۵) نیازسنجی منابع اطلاعاتی کتابخانه‌های عمومی استان اردبیل. مجله نورمگز. دوره ۱. شماره ۶۵. ص ۲۱۵-۲۳۸
- شیخ طاهری، عباس؛ صدوقی، فرحناز؛ قاضی زاده، زینب. ارزیابی نیازهای اطلاعاتی روسا و کارشناسان مرکز مدیریت حوادث و فوریت‌های پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران. دوره ۲۶. شماره ۱۴۲ شیری، اکرم (۱۳۸۶) بررسی نیازهای اطلاعاتی اعضای هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال. تهران.
- فرخ زادیان، جمیله؛ احمدیان، لیلا؛ خواجه‌ئی، رضا؛ منگلیان شهرباکی، پروین (۱۳۹۵) بررسی سواد اطلاعاتی و نیازهای آموزشی مدیران پرستاری برای مراقبت مبنی بر شواهد. نشریه پرستاری ایران. دوره ۲۹. شماره ۱۰۱. ص ۵۶-۴۳
- صفری راد، فاطمه (۱۳۷۹) بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز و نقش کتابخانه‌ها در تأمین این نیازها. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز.
- تقی زاده، ندا (۱۳۹۳) بررسی نیازهای اطلاعاتی زنان شاغل و خانه‌دار شهر خلخال. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا
- قاضی سعیدی، مرجان، مقیمی عراقی، ساسان، بابادی، شادی (۱۳۹۶). تعیین عناصر اطلاعاتی و مجموعه‌ی حداقل داده‌های مورد نیاز جهت ایجاد پرونده الکترونیک تحت وب بیماران مبتلا به گلوکوم مجله دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران (پیاورد سلامت ۶۷۵-۶۸۴)، دوره ۱۱ شماره ۶ بهمن و اسفند ۱۳۹۶.
- موریس، روث سی. تی. (۱۳۷۵). به سوی خدمات اطلاعاتی کار برمدار. (عبدالحسین فرج پهلوی، مترجم). فصلنامه کتاب. ۷(۲)، ۷۱-۹۹.
- محمدی و عبدالحسن زاده، ۱۳۸۶. مقایسه استفاده از منابع الکترونیکی خریداری شده در بخش مرجع کتابخانه‌های دانشگاه تهران و تبریز. فصلنامه اطلاع‌رسانی و کتابداری استان قدس رضوی. دوره ۱۱، شماره ۴ (پیاپی ۴۴)
- نوروزی چاکلی، عبدالرضا. «رفتارهای اطلاع‌یابی پژوهشگران مراجعه‌کننده به وب از طریق تماس با شبکه جهانی اینترنت مستقر در دانشگاه تربیت مدرس». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۹.
- کیانی خوزستانی، حسن؛ فامیل روحانی، علی اکبر؛ نصیر نژاد، رقیه (۱۳۹۰). نقش کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر در تأمین نیازهای اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی این دانشگاه. نما، ۱۹(۱)
- حسین پور، سهیلا (۱۳۹۱) بررسی نیازهای اطلاعاتی اعضای هیئت علمی از دیدگاه استادان، مدیر گروه‌ها و روسای دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۱۱. فصلنامه مهندسی آموزشی. سال اول، شماره اول، پاییز ۱۳۹۱ (ص ۶۴-۵۳)
- بشیری، جواد (۱۳۸۶). بررسی نیازهای اطلاعاتی اعضای هیئت علمی سازمان تحقیقات و آموزشی کشاورزی. پژوهش سازندگی، ۷۵، ۵۸-۵۱.
- دیلمقانی، میترا (۱۳۷۵) بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی رشته مهندسی مکانیک و کسب اطلاعات تخصصی در پنج دانشگاه شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- بیدکی، رضا؛ مشایی، نفیسه؛ موسوی، مسعود (۱۳۹۰). نیازهای اطلاعاتی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. تحقیقات علوم پزشکی زاهدان. دوره ۱۳، شماره ۱۰، ص ۳۵.
- معرف زاده، عبدالحمید؛ ایرج، صادقی نسب (۱۳۹۰). بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی دبیران مقطع متوسطه در دبیرستان های شهرستان اندیمشک. مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، سال بیست و دوم تابستان ۱۳۹۰ شماره ۲ (پیاپی ۸۶).

رضوانی، محدرضا؛ اسلامی، عباس (۱۳۹۱). بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران و نقش کتابخانه در تامین این نیازها. دوره ۵، شماره ۱۷، ص ۳۷-۲۳
شاهسون، ریحانه؛ قیاسی، میترا (۱۳۹۰). نیازهای اطلاعاتی مدیران مسئول نشریات ایران. دوره ۲، شماره ۳، صفحه ۷۹-۹۰.

References

- Abdoulaye, K. (2002). "Information – Seeking Behavior of African Students in Malaysia: A Research Study". *Information Development*, 18(3): 191-195.
- Arcelli, F; Tisato, F; & Trentini, a (2006). "A Software Architecture For Distributed Organization Management". Published in: · *Journal Knowledge-Based Systems* [archive](#), Volume 19 Issue 1, March, 2006 Pages 1-8.
- Loeb, S., Curnyn, C., Fagerlin, A., Braithwaite, R., Schwartz, M., & Lopor, H. et al. (2017). Informational needs during active surveillance for prostate cancer: A qualitative study. *Patient Education and Counseling*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.pec.2017.08.022>
- Lancaster, F. W. (1993). "Libraries And The Future: Essays On The Library In The-Twenty – First Century". New York: The Haworth Press.
- Line, M. B. (1971). "Te Information User and Needs of Social Scientists: An Overview of Infross". *Aslib Proceeding's*, 23 (8): 412-434.
- .Mostofa, S. M. (2013). A study of information needs and seeking behavior of faculty members of Darul Ihsan University in Bangladesh. *Library Philosophy and Practice* (e-journal), 983.
- .Abouelenein, Y. A. M. (2016). Training Needs for Faculty Members: Towards Achieving Quality of University Education in the Light of Technological Innovations. *Educational Research and Reviews*, 11(13), 1180-1193.
- .Ganie, S. A. (2019). Information seeking Behavior of Faculty Members and Students in Colleges of Kashmir Region: Ellis Model Approach.
- .Shathi, A. K. M. (2019). Information need and seeking behavior of faculty members and students of university of Chittagong (Doctoral dissertation, University of Dhaka).
- Shafaei-Khanghah Y., Enteshari-Moghaddam A., Nasl Seraji F., Amani F., Ghobadi H., Farzaneh E. (2017). Educational needs assessment of faculty members in Ardabil University of Medical Sciences. *International Journal of Community Medicine and Public Health*, 4(11), 4042-4048
- Sarkhel, J. K., & Khan, M. (2015). Information needs and information seeking behavior of faculty members of agricultural universities in Bangladesh: A study.
- Bhatti, R. (2009). Information needs and information-seeking behaviour of faculty members at the Islamia University of Bahawalpur. *Library philosophy and practice*, 39(3), 7-21.
- Nnadozie, C. O., & Nnadozie, C. D. (2008). The information needs of faculty members in a Nigerian private university: A self-study. *Library Philosophy and practice*, 2, 89-95.
- Thanuskodi, S. (2012). The information needs and seeking behaviour of the Tamil Nadu Dr. Ambedkar Law University faculty members. *International Journal of Information Science*, 2(4), 42-46.
- Zell, H. M. (2003). *The African studies companion; a guide to information sources*. 3rd rev. and expanded ed., Glais Bheinn : Hans Zell

Hossain, A & Islam, Sh, "Information Needs of Rural Women: A Study of Three Villages of Bangladesh" (2012). Library Philosophy and Practice (e-journal). 693.